

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DASCĂLU, SEVER

Vânătorul de neologisme / Sever Dascălu. - Brăila : Editura

Sfântul Ierarh Nicolae, 2018

ISBN 978-606-30-1814-5

811.135.1

929

SEVER DASCĂLU

Viața și opera lexicografului român

FLORIN MARCU

**Autorul primului DICȚIONAR DE NEOLOGISME
al limbii române.**

CUVÂNT ÎNAINTE	5
PREFAȚĂ.....	8
1. ORIGINILE.....	10
2. PE URMELE DESTINULUI	20
3. DEGRADAREA	27
4. DE LA MANȘĂ LA CATEDRĂ.....	31
5. CREAȚIA	40
6. PUBLICISTICĂ.....	52
7. INTERVIURI.....	75
8. APRECIERI CRITICE.....	93
ADDENDA.....	252

1. ORIGINILE

La răscruciul secolelor din jurul anului 1800 dinamica populației peste Dunăre cunoștea o intensitate deosebită. Dinspre Țara Românească fugeau bieții țărani nemaisuportând dijmele din cereale, vite, vii, stupi etc. apoi, birurile multiple și înrobitoare. Dinspre Țara Bulgărească, cotropită de otomani, hoardele turcești, prin incursiunile și jafurile pazvangiilor și cârjاليilor de la Vidin, prăduiau prin foc și sabie ținuturile de la nord de Dunăre, tăiau urechile, nasul, buzele, sluteau și împușcau, sechestrau și înlănțuiau pentru robie tinerii români.

Cele mai afectate sate erau cele riverane Calafat, Rast, Bistreț, apoi cele din linia a II-a Băilești, Siliștea Crucii, Urzica, Goicea. A rămas încrustată în amintiri și legende incursiunea pașei Pazvantoglu în anul 1800, care, înainte de a ajunge la Târgu Jiu, a dat foc Craiovei de n-au mai rămas nici 300 de case întregi din cele 7000. Pentru a fugi din calea lor locuitorii satelor dunărene se îndreptau către nordul apropiat, spre cătunele înconjurate de păduri care asigurau posibilități de adăpostire, dar, uneori, ajungeau până la poalele munților și peste.

Un astfel de cătun, apropiat, ascuns în pădure, era Lipovu Români.

Etimologia acestui cătun, așezat pe Valea Teiului, atestat în anul 1569 de Mircea Voievod, provenea de la mulțimea de tei în jurul cărora roiau albinele. În limba slavă "lipa= tei".

Tot la fel de ascuns era și Lipovu cu ungureni, zis mai târziu Lipovu Ungureni și apoi, Lipovu. Acesta, din urmă, era o așezare nouă, o "slobozie", înființată în urma colonizării pe baza unei danii domnești sau mănăstirești și a privilegiilor pe care domnitorul le acorda sătenilor.

*Iorgu Iordan – Toponimia românească, București, 1961

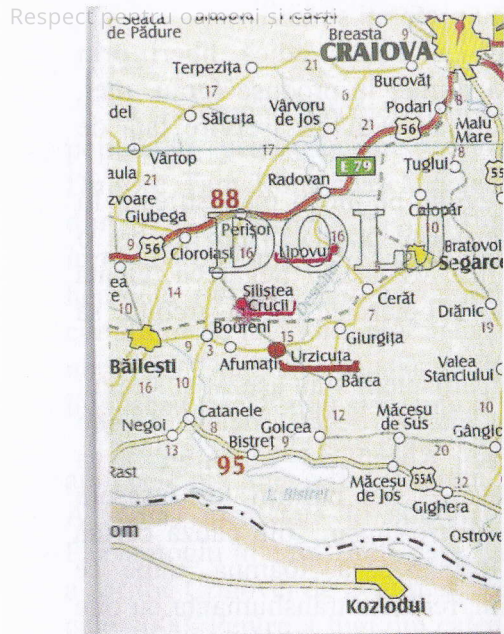
Pentru popularea sloboziei erau preferați străinii.

Cei stabiliți în slobozii erau „slobozi”, adică liberi prin scutirea de plată a unor taxe, a dijmei la produse (grâu, mei, fânețe), scutiți de corvezi, dar aveau o dublă aservire față de domn și stăpânul moșiei.

Sloboziile se constituiau, de regulă, pe moșii mănăstirești. În cazul Lipovului cu ungureni, teritoriul pus la dispoziție era o întindere de pădure care aparținea Mănăstirii Șegarcea. Odată sosiți, primii stătători au ocupat poienile, dar a trebuit să defrișeze și copacii seculari.

Atrași de privilegiu, alături de pământeni s-au așezat și străini, așa-zii ungureni care nu erau altceva decât ardeleni de sub munte din zona Novaci-Polovraci. Aliasul de „ungureni” avea un sâmbure de adevăr, deoarece ei sau părinții lor fuseseră cândva subjugați ai Imperiului austro-ungar, din cauza căruia traversaseră munții. În Țara Românească, toamna, după ce coborau munții, acești „ungureni” realizau transhumanța cu oile lor spre Dunăre, prilej de a cunoaște bine traseele, locurile de păscut și de adăpostit.

Printre fugarii din calea hoardelor care au părăsit Siliștea Crucii, un sat aflat la 10 km de Băilești și s-au statornicit în Lipovu Români, apoi în Lipovu cu ungureni a fost Al Văcuți. În Catagrafia anului 1828 a județului Dolj, în Lipovu este menționat Stan sin Văcuți poslușnic al Mănăstirii Șegarcea, iar în Catagrafia anului 1831 în Siliștea Crucii este menționat Ion sin Stan Văcuță. În dreptul lui se precizează că Ion era birnic străin, deci nu era un pământean de-al locului. Cu timpul Al Văcuți a devenit Văcuță și în final, VĂCUȚ. Odată cu punerea bazelor noii slobozii Stan, aflat pe o poziție socială deosebită, a ocupat un areal de pădure destul de întins pentru defrișare și amplasarea gospodăriilor rudelor și moștenitorilor. Numai așa se explică faptul că la jumătatea secolului al XX-lea era cel mai

mare neam al comunei Lipovu. În prezent mai sunt doar un purtător de nume VĂCUȚ și trei purtători de patronim MARCU. În virtutea legilor în vigoare cel ce defrișa terenul, pentru locuință sau pentru cultivat, avea drept intangibil de folosință asupra acestuia, dar dreptul de proprietate aparținea boierului, domnitorului sau mânăstirii. A trebuit să treacă 50 de ani de la înființarea Sloboziei pentru ca, prin reforma agrară a domnitorului Alexandru Ioan Cuza, sătenii lipoveni să devină proprietari

pe vetrele de casă și pe terenurile arabile pe care le munciseră.

La est de Siliștea Crucii se aflau satele Urzica Mică, zisă și Urzicuța, având afiliat cătunul Ionele și Urzica Mare.

Teritoriile delimitate, peste ani, pentru satele Siliștea Crucii și Urzicuța erau limitrofe în partea de sud cu Lipovu Ungureni.

Printre cei care au părăsit satul Urzicuța, cu copiii Ilie și Pătru, ca să se stabilească în Lipovu Ungureni, a fost și Mihăilă, alias Mieilă. Asemenea celorlalți, Mieilă și-a delimitat un spațiu pentru defrișare, necesar amplasării bordeiului și grădinii. La începutul secolului al XIX-lea prenumele și aliasurile lipovenilor erau singurele modalități de denominare. Numai așa ne explicăm patronimul pe care l-a purtat Mieilă și moștenitorii lui, rezultat din toponimia satului de baștină: Urziceanu de la Urzica. În catagrafia anului 1831 din județul Dolj în cătunul

Ionele era înregistrată Stanca lui Dragu Urziceanu. Ilie și Pătru, veniți cu părinții la Lipovu Ungureni au fost născuți în Urzicuța.

Lipovu Ungureni văzut din Dealu Robului.

Din cele două neamuri Văcuț și Urziceanu își trage obârșia cel ce va semna Dicționarul de neologisme al României, FLOREA, alias Florin MARCU.

Ca descendent, face parte din a cincea generație după Stan Văcuț. Succesiunea de prenume înșiruite fiind Florea – Marin – Mitrică - Marcu – Stan Văcuț. Pentru că Stan, n.1778 și cu soția Ioana au dat naștere multor copii, dintre care au viețuit opt (șapte fii și o fiică). Marcu, n.1797 a fost cel de-al doilea fiu, care la momentul înregistrării ca birnic s-a limitat numai la prenumele MARCU eludând patronimul Văcuț. În mod asemănător, al patrulea fiu, Stan (mic de statură) a fost înregistrat MICU; Dinu (al șaselea fiu) de profesie cojocar a fost înregistrat COJOCARU. Asta nu înseamnă că frații Marcu, Stan

Respeși Dinu și-au renegat neamul Văcuț din care făceau parte. Fără îndoială, că vetrele pentru casă au fost delimitate pentru fiecare fiu în parte.

Marcu (d. 07.01.1876) și cu soția Sanda au ocupat poziția de lângă biserică și au dat naștere mai multor copii, dintre care au viețuit Dumitrică, alias Mitrică, (n.1831, d. 21.05.1901), Nicolae, Tudora și Dumitru. Dumitrică și Paraschiva (n.1841, d.06.02.1891) au dat naștere mai multor copii, dintre care au trăit Stan, alias Stănilă, Ion, (n.15.08.1860, d.10.01.1929), Maria, Ștefan și Lița. Ion împreună cu Ana (n.17.04.1865, d. 07.02.1946) au dat naștere mai multor copii, dar nu au depășit majoratul decât **Marin, alias Mărinică** (n. 28.10.1900, d. 24.08.1974) și Ion.

În acele vremuri din multiple cauze mortalitatea infantilă avea cote ridicate. Numai astfel vom înțelege natalitatea neobișnuit de mare în urma căreia rămăneau puțini viețuitori.

Mieilă (n. 1810) împreună cu Ioana au dat naștere mai multor copii, dar au viețuit Pătru, Ion, Mihai, Dumitru și Maria. Ion Mieilă Urziceanu (n. 15.10.1836, d.11.11.95) cu soția Maria, alias Fira din Padea, au născut mai mulți copii și au viețuit 7: Ion, Maria, Ioana, Nicolae, Dumitru, Achim și Ana. Dumitru, (n.21.10.1873, d.12.04.50) căsătorit cu Enache Ioana, alias Anica, din Afumați (n.15.04.82, d. 14.08.64), au avut 13 copii dintre care au trăit 6: **Maria** – cea mai mare - (n.03.01.1904, d.13.11.1948), Gheorghe, alias Ghiță, Tinca, Constantina, Aurelia și, din nou Constantina.

Maria Dumitru Ion Mieilă Urziceanu era o femeie mărunță la statură, analfabetă, crescută în frica lui Dumnezeu, care învățase de la mamă-sa cum să țină în mână gospodăria, să gătească și să crească copiii.

Marin Ion Mitrică Marcu Văcuț, alias Mărinică (n.28.10.1900) împreună cu Urziceanu Maria (n.03.01.1904) au

dat naștere la 10 copii dintre care cinci (3 băieți și 2 fete) au murit minori.

Primul viețuitor a fost Florea, alias Florin, născut în ziua de 23 decembrie 1924, dar pentru că tatăl său era conțopist la primărie a găsit de cuviință să-l înregistreze în ziua Anului Nou, 01.01.1925. Au urmat Ion, născut la 20.08.1931; Dumitru, alias Nicu, născut la 11.12.1933, ambii locuiesc în orașul Șegarcea-Dolj; Constantina, alias Tanța, n.10.02.1937, căsătorită la Iași și Gheorghiuța, alias Geta, n. 19.03.1940 care locuiește în Slatina. Familia lui Mărinică Marcu avea o situație materială precară. Cele 7 pogoane cu care fusese împroprietărit Marcu Văcuț și cele 8 pogoane cu care fusese împroprietărit Dumitru Ion Urziceanu se tot divizaseră de către moștenitori. Pe vatra de casă în suprafață de 0,08ha ce-i revenise lui Mărinică nu a putut să construiască decât o casă cu o singură odaie - așa cum avea să-și amintească Florin Marcu – în care s-au născut cei 10 copii. La câmp singura agoniseală pentru hrana familiei provenea din cele două pogoane (o jumătate de pogon o moștenise Mărinică de la părinți, iar un pogon și jumătate fusese dota Mariei când s-a măritat) cultivabile, iar veniturile financiare rezultau din valorificarea vinului obținut de pe suprafața de 0,60ha cultivată cu viță de vie (o jumătate de pogon de vie nobilă moștenită de Mărinică și 0,10ha era dota de viță de vie hibrid a Mariei). Cu greu, după mulți ani, au reușit să mărească dimensiunile casei cu încă două camere.

Casa originală din imaginea de mai sus a fost renovată de noul proprietar, preotul Valeriu Șurlea, după anul 2000.

Pentru Florin copilăria nu a semănat cu cea a celorlalți. În timp ce alți copii din sat mergeau cu animalele la păscut, în gospodăria părinților lui lipseau vaca, capra sau oaia, aducătoare de produse alimentare. “În curtea mea nu aveam decât un câine” – își amintea ironic, cu nostalgie și durere. Singurele preocupări erau școala și creșterea fraților și surorilor.

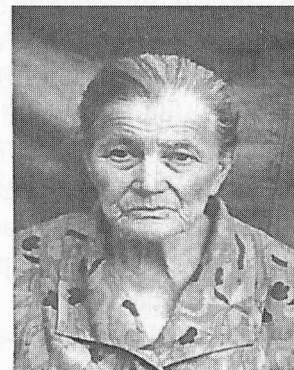
Atunci când timpul îi permitea se juca cu cei de seama lui de-a pitulușul, ogoiul, gulea sau oina în curtea bisericii, destul de mare, vecină cu casa lor. Alteori mergea să se scalde în apa Desnățuiului, un pârau ce curgea pe marginea satului, în locul cu toponimul Vâjâitoare, acolo unde malul abrupt și adâncimea apei permiteau copiilor să se arunce cu capul în jos. “Acolo și-a rupt Țâșnă dinții – își amintea el, râzând - despre prietenul lui de joacă și copilărie”.

De la scăldat intrau în pădurea alăturată. Era un toponim numit Ciorărie unde nu vedeai cerul de mulțimea ciorilor. Plăcerea copiilor era să distrugă cât mai multe cuiburi de ciori. Apoi, cu multă plăcere se urca pe dealul plantat cu viță de vie, zis Dealu Robului, unde Mărinică, la fel ca mulți lipoveni, reușise să sape o pivniță în care păstra vinul. În spatele ușii de la pivniță era o încuietore al cărui secret era cunoscut numai de Florin și tatăl său. Deasupra pivniței se afla odaia în care se păstrau uneltele de lucru, un pat îngust și două scaune. În dealul viilor îl trimitea mamă-sa să aducă strugurii pe care îi împărțea morților la Sfânta Marie. Plimbările pe deal erau mai dese în timpul coacerii strugurilor, atunci când plaiul era plin de bătrâni. Pentru Florin erau interesante întâlnirile cu moș Ivancea Preoteasa, care-i povestea despre țarcul de pe deal în care turcii strângeau tinerii răpiți pentru a fi trecuți Dunărea, de unde i-a rămas numele de Dealu Robului; despre răscoala lipovenilor din

anul 1904 împotriva administrației Domeniilor Regale; despre urmările acestei răscoale care s-au materializat în replantarea cu altoi din soiuri americane a viilor distruse de filoxeră pe teritoriul satelor Lipovu și Șegarcea; despre școlile construite de Domeniile Regale și multe altele. Era setos de informații și pe patul de deasupra pivniței lectura Florin cărțile de literatură beletristică sau religioasă pe care popa Măndescu i le împrumuta din biblioteca bisericii.

Când veniturile i-au permis Mărinică Marcu a mai cumpărat după anul 1947 alte cinci pogoane de pământ. Avea cinci copii pentru care pregătea măcar câte o zestre de 2 pogoane moștenire. Pe lângă treburile casnice și creșterea copiilor pentru mamă-sa, Maria, munca la câmp era o povară în plus. Încercările lui Florin de a-și ajuta părinții la cultivarea pământului l-au convins că nu este născut pentru asemenea profesie. Secerișul grâului i-a rămas în memorie ca o lucrare istovitoare și cu amintiri neplăcute. Mai săritor era când ajuta pe Maria în bucătărie, fapt ce-i va fi de mare folos în viața de mai târziu. “Eram copii săraci. Doisprezece inși ne strângeam în jurul mesei într-o odaie. Mâncam toți, din strachină, prin rotație” – avea să-și amintească la bătrânețe. „Nici loc de dormit nu aveam. Vara dormeam afară, pe rogojină, iar când era mai frig mă duceam în casa bătrânească la unchiul Oană”

Școala primară a făcut-o în satul natal. A avut norocul să aibă ca învățători pe Ilie Ursu, directorul școlii, și soția acestuia, Rebeca (foto alăturat). Religia o făcea cu preotul Mateucă, care avea via vecină cu a lor și care i-a fost un duhovnic prețios. La câteva case, spre cimitir, locuia Ion Chelu,

Respectiv, era un autodidact, permanent informat despre ce se întâmpla în țară, știri pe care le difuza cu plăcere consătenilor în răscruci sau când era chemat la vreo urgență medicală. Preotul Mateucă și sanitarul Chelu au reușit să-i însuflească plăcerea de a învăța, sânguința și tenacitatea. Și rezultatele nu s-au lăsat așteptate. Lupta pentru locul întâi pe clasă se da între el și fiica învățătorilor, Elena, devenită mai târziu medic oftalmolog. (Peste ani, ofițer fiind, bătrâna învățătoare l-ar fi dorit ginere pentru una dintre fete). La sfârșitul fiecărui an școlar Marcu Florea pune pe cap coronița împletită de mama sa și primea felicitările de premiant al clasei de la învățătoare. Cu multă recunoștință își amintea Florin de învățătoarea Rebeca Ursu care, pentru el copil de țărani săraci, fusese o a doua mamă.

În anul 1936 când a terminat clasa a IV-a în școală se înființaseră clasele complementare. Toți colegii au dat "bir cu fugiții" numai el, sânguinos, a rămas în clasa a V-a. A fost luat în primire de buna lui învățătoare, Rebeca, care a continuat să-i transmită cunoștințele de care avea nevoie în viață.

La sfârșitul anului școlar 1936-1937 nu avea nicio opțiune, nicio direcție către care să se îndrepte. Majoritatea colegilor de școală rămăseseră alături de părinți, la coarnele plugului. Florin Marcu cuteza spre alte orizonturi.

Într-o după-amiază era pregătit să se ducă la duhovnicul Mateucă. Împăcat sufletește considera că ar avea înclinație pentru haina preoțească. Despre preoție știa multe și ar fi vrut să meargă la Seminarul Teologic din Râmnicu Vâlcea. Când s-a înserat, la poartă a strigat un consătean. Era Dumitru Niță.

- Măi, Mărinică, a zis acesta, nu vrei să dăm noi copiii la școală la Caransebeș? Eu am permis gratuit de circulație pe C.F.R. și aş putea să duc amândoi copii la examen. Haide, bă, să-i facem învățători! Dacă nu m-a făcut tata pe mine, barem să fac eu pe fiu-meu.

Fiul acestuia, Niță Marin, alias Minel, fusese coleg de clasă cu Florea. Nu participase la cursurile clasei complementare, dar se pregătise pentru o carieră de învățător.

Lui Mărinică îi surâdea mai mult profesia de dascăl decât cea de popă (unde posturile erau ocupate) așa că și-a dat consimțământul fără să-și mai întrebe copilul.

Când Mărinică a intrat în casă și i-a spus băiatului, acesta se bucura mai mult că pleacă de acasă, decât unde și de ce pleacă. Nu știa nici el, nici Maria unde era Caransebeșul.

"Fiul mamei, i-a spus Maria, când a aflat cu durere unde trebuie să plece copilul, oriunde vei merge să păstrezi credința în Dumnezeu, să fii corect, cinstit și să te bați până în pânzele albe atunci când dreptatea este de partea ta. Domnul să fie alături de tine!" Se uitau cu durere unul în ochii celuilalt. Maria pierdea un ajutor de nădejde în gospodărie, fiul își lăsa familia fără un braț de ajutor la câmp și în gospodărie.

Florea a plecat de acasă dat în grija unui străin. Bazat pe cunoștințele acumulate era sigur de reușită.

I-au umplut părinții geamantanul cu hainele pe care le avea, cu o plapumă și alte obiecte trebuincioase. Dimineata, cu o căruță trasă de o mârtoagă au ajuns în gara Sălcuței. S-a suit în trenul (pe care îl vedea pentru prima oară) ce-l ducea la Craiova și, mai departe la Caransebeș.